

Motion till riksdagen 2019/20:2794

av Johan Pehrson m.fl. (L)

Insatser mot grov organiserad brottslighet och vapenbrott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om operativt mandat för Europol och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den analytiska kapaciteten hos Europol och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Eurojust och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svensk anslutning till Europeiska åklagarmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om listan över EU-brott och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbetsavtal med länder i EU:s närområde och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vistelseförbud och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straffskalor för brott som ofta begås i gängmiljö och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare utvidgning av det kriminaliserade området vad avser förstadier till brott som är särskilt knutna till organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemlig dataavläsning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade möjligheter till hemliga tvångsmedel vid grov organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handgranater bör klassas som vapen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krigsmateriellagen och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en straffskärpningsregel för innehav av vapen, explosiva varor eller krigsmateriel då en person tidigare är dömd för brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föraransvar och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förverkandelagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt lagstiftning om fordonsmålvakter och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fullständig översyn av lagen respektive förordningen om flyttning av fordon i vissa fall och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Tullverkets befogenheter att använda tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Tullverkets befogenheter att ingripa vid misstänkt utförelse av stöldgods och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om husrannsakan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den grova organiserade brottsligheten är ett allvarligt hot mot rättssamhället och enskilda människors trygghet. Brottsligheten är mångskiftande, projektbaserad och ofta gränsöverskridande, vilket gör det europeiska och internationella arbetet centralt.

Enligt Polismyndigheten finns det i landet 60 utsatta områden, varav 22 är särskilt utsatta, där parallella strukturer och kriminella miljöer är ett påtagligt problem och där äldre rekryterar yngre till att begå brott eller på olika sätt organiserar dem till att stötta och bidra i den kriminella miljön. Ett effektivt arbete mot den organiserade brottsligheten kräver ett starkare europeiskt samarbete, bättre brottsförebyggande arbete, tydligare och tidigare insatser för att fånga upp unga människor på väg att utveckla en kriminell livsstil men också en översyn av straffrätten.

Liberalerna har fört samtal med regering och opposition om hur vi ska förhindra gängbrottsligheten. Liberalerna beklagar att en bred uppgörelse inte kunde nås i dessa viktiga frågor. Vi kommer att konstruktivt arbeta för att få igenom så många som möjligt av de skarpa viktiga förslag som låg på bordet under förhandlingarna.

I budgeten för 2020 har Liberalerna fått igenom kraftiga satsningar på hela rättskedjan, vilket har stor bäring på möjligheterna att bättre komma åt den grova organiserade brottsligheten. Liberalerna lägger här fram ett antal förslag för att motverka den grova organiserade brottsligheten. Vår övergripande rättspolitik redovisas i en särskild partimotion. Vi lägger också en motion om insatser för unga lagöverträdare.

Starkare Europasamarbete

Enligt Europol finns det 3 600 olika nätverk av organiserad brottslighet som är aktiva i EU. Deras verksamhet är ofta diversifierad, med många olika kriminella verksamheter samlade i koncernliknande strukturer. Deras organisationer blir allt mer flexibla och allt mer gränsöverskridande och deras verksamhet allt mer diversifierad. Inkomster från en typ av brott används för att investera i andra. De utnyttjar EU:s öppna gränser, den utvecklade transportinfrastrukturen och internets och mobiltelefonins möjligheter. De spelar skickligt ut olika rättssystem mot varandra.

Ungefär en tredjedel av de organiserade kriminella nätverken i EU ägnar sig åt produktion eller distribution av narkotika. Konkurrensen på narkotikamarknaderna är hög, smuglingsvägarna förändras och ligorna är innovativa och flexibla. Även människohandel och illegal vapenhantering är stora och lönsamma branscher. Den organiserade brottsligheten verkar dock inom många olika verksamhetsfält, där också miljöbrott, illegala spel, piratkopior, barnpornografi eller handel med utrotningshotade arter kan nämnas som exempel.

Gemensamma europeiska lösningar är nödvändiga för att komma åt kärnan av problemet. När illegala varor införskaffas i ett land och säljs i ett annat och pengarna göms i ett tredje blir det allt svårare att få fast brottslingarna och verkligen veta var de ska ställas inför rätta.

Med en effektiv gränsöverskridande bevisning samt en samlad polisiär kompetens ökar möjligheten att identifiera transnationella kriminella trender och mönster. Detta är ofta helt avgörande för att se den helhet som nationella myndigheter kan missa.

Vissa reformer som vi liberaler länge har förespråkat har nu förverkligats. Genom Lissabonfördraget har rättsliga och inrikes frågor blivit del av EU:s ordinarie lagstiftningsförfarande, där Europaparlamentet har stort inflytande. Europol har förvandlats från ett reaktivt mellanstatligt organ till en proaktiv undersökande EU-myndighet.

Men Europol har till skillnad mot FBI i USA inte rätt att driva egna förundersökningar eller bedriva operativt arbete runt om i medlemsländerna. Uppgiften är i stället att bistå de nationella polismyndigheterna med information och specialistkompetens samt underlätta samarbete mellan de nationella myndigheterna.

Byrån har själv påpekat att det krävs ett operativt mandat för att på allvar kunna bekämpa den organiserade brottsligheten på ett effektivt sätt. Att ge Europol egna operativa befogenheter kräver dock en fördragsändring.

Ett Europol med operativt mandat handlar för det första om att stärka samarbetet mellan de nationella poliserna, för det andra om att se till att Europol kan anställa svenska poliser för att tillsammans med kollegor runt om i Europa, inklusive den svenska polisen, bekämpa den grova och organiserade brottsligheten.

Ett tänkbart förslag vore att Europol skulle kunna ges möjligheten att runt om i medlemsstaterna anställa nationellt behöriga poliser för tjänst i Europolkontor runt om i medlemsländerna. Det skulle innebära att man exempelvis kunde skapa ett Europolkontor i Sverige där de som bedriver den operativa polisverksamheten skulle vara behöriga svenska poliser med samma krav som i den svenska polisen och följa samma regelverk. Skillnaden vore att dessa poliser skulle vara underställda Europols ledning i Haag i stället för Polismyndigheten i Stockholm.

På detta vis skulle man säkra att det är svenska poliser med goda kunskaper i exempelvis svenska språket och det svenska rättssystemet som skulle få rätt att ägna sig åt operativt polisarbete i Sverige. Samtidigt skulle dessa personer enbart arbeta mot den grova, gränsöverskridande och organiserade brottsligheten i en organisation som vore

genuint europeisk. Självklart skulle de också behöva arbeta i nära samverkan med den svenska polisen.

Liberalerna välkomnar att lagändringar nu genomförts för att utländska tjänstemän ska kunna få polisiära befogenheter i Sverige både vid gemensamma insatser enligt Prövrådsbeslutet och vid operationer med särskilda insatsgrupper enligt Atlasrådsbeslutet. Steget därifrån till att skapa en operativ styrka hos Europol som också kan användas vid gemensamma insatser är inte alltför långt.

En av de viktigaste åtgärderna är att stärka den analytiska kapaciteten hos Europol. Hos Europol finns också spetskompetens kring kreditkorts förfalskning, förfalskning av eurosedlar och produktion av syntetiska droger. Men analysfunktionen bör utökas väsentligt. Här ska några av EU:s främsta experter på till exempel människohandel samt barnpornografi finnas.

Eurojust, det straffrättsliga samarbetet mellan åklagare i EU-länderna, har i likhet med Europol inte någon möjlighet att bedriva någon egen brottsutredande verksamhet utan arbetar för att främja och förbättra samordningen mellan medlemsstaterna när det handlar om grov gränsöverskridande brottslighet, genom att till exempel samordna åtal i flera medlemsstater samtidigt.

Lissabonfördraget gör det möjligt att ge Eurojust rätt att bedriva förundersökningar och beordra spaning och tillslag i flera länder samtidigt. Det skulle vara en viktig förstärkning av det europeiska samarbetet mot grov och gränsöverskridande brottslighet.

Sverige är ett av få EU-länder som ännu inte har anslutit sig till Europeiska åklagarmyndigheten (ofta kallad Eppo efter den engelskspråkiga beteckningen European Public Prosecutor's Office). Den nya åklagarmyndigheten kommer att vara fullt fungerande i alla deltagande medlemsstater i slutet av 2020 och kommer att spela en central roll i kampen mot brott som påverkar EU-budgeten. Av de EU-länder som deltar helt i EU:s rättsliga samarbete är det bara Polen, Ungern och Sverige som inte deltar. Effektivitetsförlusten och det politiska priset för att stå utanför är betydande. Liberalerna har hela tiden förespråkade att Sverige ska ansluta sig till den europeiska åklagarmyndigheten, och våra argument har fått ökad tyngd i takt med att allt fler av våra EU-grannar nu deltar. Det är nu hög tid att Sverige blir medlem.

För att ett brott ska kunna utredas av Europol eller för att EU ska kunna lagstifta om gemensamma regler för strafflängd måste brottet vara definierat i EU:s fördrag. I dag är terrorism, människohandel, narkotikahandel, vapenhandel, penningtvätt, korruption, förfalskning av pengar och it-brott med på listan över sådan brottslighet. Men den grova gränsöverskridande brottsligheten är mer diversifierad än så. Momsbedrägerier är ett stort och i högsta grad gränsöverskridande problem, då länderna utnyttjar att länder har olika regler och inte alltid utbyter information. Ett annat allvarligt problem är miljöbrott. Liberalerna vill därför att listan över EU-brott utvidgas, så att även miljöbrott, skattebrott och andra områden där grov organiserad brottslighet opererar kan utredas av Europol.

Ett ökat samarbete med EU:s grannländer är av stor betydelse för insatserna mot grov organiserad brottslighet. Liberalerna ser positivt på att Sverige på senare tid har två avtal om samarbete om bekämpning av grov brottslighet med Moldavien, Georgien och Serbien.

Fler liknande samarbetsavtal, särskilt med övriga länder på västra Balkan där arbetet är inställt på ett framtida EU-medlemskap, skulle ytterligare förbättra möjligheterna att bekämpa grov och gränsöverskridande brottslighet. En förutsättning för sådana sam-

arbeten är att rättssäkerheten upprätthålls och att de utformas på ett sätt som fullt ut är förenligt med respekten för de individuella fri- och rättigheterna.

Straffskalan för brott kopplade till gängbrott

Det är positivt att riksdagen ställt sig bakom Liberalernas krav på att straffskärpningar ska ske för alla slags brott som är kopplade till kriminella uppgörelser. En översyn av brottsbalkens regler om straffskärpning för brott som utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt är nödvändig. Förutom brottens allvar i sig är denna typ av brottslighet en mycket viktig faktor bakom de problem med bristande trygghet som finns i de mest utsatta stadsdelarna.

För att minska de kriminella gängens möjlighet att använda sitt våldskapital som maktfaktor i ett bostadsområde bör det också införas en ny form av påföljd, vistelseförbud, innebärande att den som döms förbjuds att vistas i ett visst geografiskt område under en viss period efter avtjänat fängelsestraff. Vistelseförbud ska komma i fråga för personer som begått grova brott med koppling till kriminell gängverksamhet i området i fråga. På så vis blir det svårare för gängkriminella att snabbt återta sin roll som lokala maktfaktorer.

Likaså bör straffskalorna för vissa brott med särskild koppling till gängbrottslighet skärpas, för att underlätta häktning. Bland annat bör straffskalorna för rån, grov miss-handel och grov utpressning skärpas.

Kriminalisera förstadierna till ytterligare brott

Ju tidigare i brottsplaneringen som rättssamhället kan ingripa och lagföra, desto bättre möjligheter att störa, förhindra och pressa tillbaka den organiserade brottsligheten.

Den 1 juli 2016 kriminaliserades försök, förberedelse eller stämpling till grovt vapenbrott. Det är välkommet, men det är otillräckligt. Liberalerna anser att förberedelse även till vapenbrott av normalgraden ska vara kriminaliserat.

Lagstiftningen har även skärpts så att stämpling har kriminaliserats avseende ett antal brott som typiskt sett ingår i den organiserade brottslighetens arbets sätt, däribland grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grov stöld, grovt bedrägeri, grov förskingring, grovt skattebrott, grov trolöshet mot huvudman, grov oredlighet mot borgenärer, grov utpressning, grovt våld eller hot mot tjänsteman, grov förgripelse mot tjänsteman, grovt vapenbrott, synnerligen grovt vapenbrott och grovt fall av övergrepp i rättssak.

När det gäller övergrepp i rättssak har även stämpling till brott av normalgraden kriminaliserats. Detta är fullt befogat, eftersom övergrepp i rättssak är ett brott som så tydligt är kopplat till organiserad brottslighet. Vi menar att det nu är dags att gå vidare och kriminalisera stämpling även till normalgraden av andra brott som har särskild anknytning till organiserad brottslighet. Som ovan nämns gäller detta vapenbrott, men även olaga hot och utpressning är aktuella.

Vi anser att en förnyad analys bör göras för att ytterligare utvidga det kriminaliserade området vad avser förstadier till brott som är särskilt knutna till organiserad brottslighet.

Bättre redskap i det brottsbekämpande arbetet

De brottsbekämpande myndigheterna har i dag möjlighet att vid särskilt allvarlig brottslighet använda särskilda tvångsmedel, såsom hemlig rumsavlyssning (buggning) samt hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Detta kräver domstolsbeslut och är också föremål för särskild efterhandsuppföljning genom den tillsyn som utövas av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Däremot är det i dag inte möjligt i Sverige med så kallad hemlig dataavläsning, som möjliggör för polisen att läsa krypterad elektronisk kommunikation. Liberalerna anser att övertygande skäl talar för att hemlig dataavläsning bör införas och avser att medverka konstruktivt till att ett kommande lagförslag kan bli verklighet så snart som möjligt.

Likaså bör hemliga tvångsmedel kunna komma till användning i större utsträckning än i dag i de fall det används för att komma åt grov organiserad brottslighet. I dag krävs en misstanke om ett konkret brott vars straffvärde överstiger två års fängelse för att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation samt hemlig kameraövervakning ska få användas. Fyra års straffvärde krävs för att buggning ska få användas. Det finns all anledning att slå vakt om att de hemliga tvångsmedlen endast ska få användas vid misstanke om särskilt allvarlig brottslighet, men dagens gränser är inte satta med full hänsyn tagen till att grov organiserad brottslighet ofta handlar om en kontinuerligt pågående brottsverksamhet. Det finns olika sätt att förändra lagstiftningen för att sänka gränserna för hemliga tvångsmedel vad avser grov organiserad brottslighet. Liberalerna anser att det är angeläget att en utredning om detta kommer till stånd.

Insatser mot vapen- och narkotikabrott

Ett växande problem är att den organiserade brottslighetens tillgång till tung beväpning har ökat, samtidigt som våldsanvändningen har blivit grövre. Våldet från kriminella aktörer ökar i omfattning och grovhet. Det är alltså fler personer som är mer benägna att använda våld samtidigt som våldet blir grövre. Den ökande våldsanvändningen påverkar särskilt situationen för de boende i utsatta områden och stadsdelar.

Polismyndigheten pekar ut den ökande våldsanvändningen som ett av de största problemen kopplade till organiserad brottslighet, och även tillgången till skjutvapen bedöms ha ökat bland kriminella. Konverterade skjutvapen och automatvapen har blivit vanligare, liksom handgranater och sprängmedel som i dag inte klassas som vapen.

Som nämnts ovan är vapensmuggling och olaglig vapenhandel en av den organiserade brottslighetens viktigaste inkomstkällor. Så kallad multikriminalitet är vanlig, det vill säga att samma nätverk t.ex. smugglar både narkotika och vapen.

Efter långvarigt arbete från bland annat Liberalerna har straffen nu skärpts för otillåten hantering av skjutvapen, handgranater och andra explosiva varor. Straffskallorna för grovt vapenbrott och grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor har ändrats till fängelse i lägst två och högst fem år, och minimistraffen för de synnerligen grova brotten har höjts till fängelse i fyra år. Vidare har straffmaximum för vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor av normalgraden ändrats från fängelse i två år till fängelse i tre år.

Dessa straffskärpningar är viktiga, men det är också angeläget att lagstiftningen avspeglar i vilken mån det finns anledning för olika företeelser att alls finnas i den civila vardagen. Handgranater saknar fredlig användning, men trots detta klassas handgranater inte som vapen utan sorterar under lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva

varor. Som Polismyndigheten framhållit har handgranater blivit en allt vanligare form av beväpning för den organiserade brottsligheten.

Liberalerna föreslår att handgranater klassas som vapen och att otillåten hantering av handgranater således klassas som vapenbrott. Andra brandfarliga och explosiva varor har civila användningsområden inom t.ex. industrin. Handgranater, däremot, ska av lagen bedömas som de vapen de är.

I detta sammanhang bör också lagen (1992:1300) om krigsmateriel ses över. Krigsmateriellagen gör vissa hänvisningar till vapenlagen vad gäller införsel av vapen, men däremot inte vad gäller utförsel. En analys bör göras av huruvida det föreligger behov av att förtydliga krigsmateriellagen för att motverka den grova form av brottslighet som olovlig utförsel av vapen är.

Vidare behövs en straffskärpningsregel för innehav av vapen, explosiva varor eller krigsmateriel då en person tidigare är dömd för brott. En straffskärpningsregel skulle även vid vapenbrott av normalgraden eller grovt vapenbrott kunna innebära att upprepning av brottslighet innebär straffskärpning. Fler vapenbrott ska bedömas som grova och synnerligen grova och maxstraffet för synnerligen grovt vapenbrott och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor ska höjas.

Om illegala vapen påträffas i en bil är det ofta svårt för polisen att binda en person till brottet, eftersom samtliga i bilen nekar till innehavet. Yrkeskriminella använder sig ofta av hyrbilar som hyrs av målvakter för att frakta eller förvara vapen. Bilarna byts ofta, men den som kör bilen är inte sällan den som har ledaransvar. När det gäller vanliga trafikbrott finns det en regel om föraransvar som gör att föraren är ansvarig för fordonets skick, att skatten är betalad etc. Det bör övervägas om det på motsvarande sätt ska finnas ett föraransvar för vapen eller andra farliga föremål som förvaras i bilen.

I dag straffas smuggling av normalgraden med böter eller fängelse i högst två år, medan grovt smugglingsbrott straffas med fängelse i mellan sex månader och sex år. För smuggling av narkotika gäller en särskild straffskala med högre straff, vilket gör att hemliga tvångsmedel som avlyssning är möjliga att använda. Det är positivt att riksdagen ställt sig bakom Liberalernas krav på att skärpa straffen för vapensmuggling.

Vidare behöver straffen för överlåtelse av narkotika skärpas, bland annat för att komma åt det faktum att den organiserade brottsligheten ofta använder icke straffmyndiga minderåriga som kurirer.

Brottsvinster och brottslighetens redskap ska förverkas

En av de mest strategiska åtgärderna mot grov organiserad brottslighet är att angripa de ekonomiska drivkrafterna. Den som tillskansat sig pengar eller egendom på grund av egen eller andras brottslighet ska aldrig känna sig säker på att behålla den. Lagstiftningen om förverkande av brottslingars tillgångar har skärpts i flera omgångar, men det går att komma längre. Liberalerna anser att en bred översyn av förverkandelagstiftningen behöver komma till stånd.

Likaså behöver arbetet mot penningtvätt stärkas genom förbättrat informationsutbyte mellan banker och myndigheter, både brottsbekämpande myndigheter och tillsynsmyndigheter. Det finns all anledning att i detta sammanhang också se över de enskilda myndigheternas ansvarsområden och inbördes arbetsfördelning, liksom behovet av eventuell kapacitetsförstärkning.

Olagliga fordon är ett av många allvarliga problem med koppling till organiserad brottslighet. Fordonen används som flyktbilar, murbräckor eller gömmor för narkotika

och stöldgods. Genom att bilarna registreras på så kallade målvakter blir det svårare att komma åt dem som egentligen begagnar sig av fordonet.

Den 1 juli 2016 trädde lagändringar i kraft för att motverka problemet med fordonsmålvakter. Kronofogden fick rätt att ta i utmätning ett fordon om parkeringsavgift, fordonsskatt och trängselskatt över ett visst belopp inte betalats. Vidare får staten och kommunerna möjlighet att i vissa fall flytta och omhänderta ett fordon om fordonet är parkerat i strid mot gällande föreskrifter och den registrerade ägaren har obetalda felparkeringsavgifter som överstiger ett visst belopp och som har lämnats för indrivning.

Tyvärr visar det sig dock att lagändringarna har haft mycket begränsad effekt. Orsakerna till detta är flera, bland annat att kommunerna inte får flytta bilar som är korrekt parkerade. Flertalet bilar är dessutom i så dåligt skick att de inte är utmätningensbara.

Det är uppenbart att lagstiftningen kring fordonsmålvakter behöver skärpas ytterligare, inom de ramar som uppställs av egendomsskyddet i Europakonventionen och regeringsformen. Flera olika möjligheter bör prövas, till exempel att öka kommunernas befogenheter att flytta målvakternas fordon även i den händelse de är korrekt parkerade. Samarbetet mellan de drabbade kommunerna och Kronofogden kan fördjupas ytterligare, vilket kan kräva lagändringar. Som en ytterligare åtgärd kan också övervägas att en person med omfattande fordonsrelaterade skulder inte ska kunna godkännas som registrerad ägare till nya fordon innan de gamla skulderna åtgärdats.

Utöver de förslag som riksdagen tidigare behandlat är Liberalerna beredda att se över lagstiftningen också på andra sätt. Bland annat måste polisen ha möjlighet att stoppa bilar under färd om polisen har grundad anledning att misstänka att det handlar om en fordonsmålvakt.

Regelverket måste också ändras när det gäller hur lång tid myndigheterna ska vara tvungade att invänta ägaren till en beslagtagna bil. I dag är det tre månader. Rimligen borde denna tidsgräns kunna kortas, i alla fall när det gäller bilar med mycket lågt värde.

Det finns också uppgifter om att yrkeskriminella börjar använda sig av utlandsregistrerade fordon för att kringgå den svenska lagstiftningen om fordonsmålvakter. Lagstiftningen bör ses över för att motverka detta, och även Sveriges brottsbekämpande samverkan med våra grannländer bör inkludera arbetet mot fordonsmålvakter.

Riksdagen bör även ändra regelverket så att kommunerna lättare kan agera mot överblivna bilar som står övergivna, eller i vissa fall lämnats kvar efter att ha bränts. Det kan i sådana situationer också handla om ren brottslighet eller försäkringsbedrägerier.

Efter tillkännagivanden från riksdagen, bland annat med bifall till motionsförslag från Liberalerna, har en särskild utredare tagit fram förslag på skärpt lagstiftning mot s.k. fordonsmålvakter (Ds 2018:33). Utredaren lägger fram ett antal förslag till lagändringar och föreslår även vissa myndighetsuppdrag, bl.a. att Transportstyrelsen ska se över utformningen av vägtrafikregister. Vidare föreslås att vissa större frågor utreds i särskild ordning, såsom polisens möjligheter att omhänderta fordon med fordonsrelaterade skulder. Utredaren förordar en fullständig översyn av flyttningslagstiftningen, i första hand lagen (1982:129) om flyttning av fordon i vissa fall och förordningen (1982:198) om flyttning av fordon i vissa fall. Liberalerna anser att utredarens konkreta förslag i en nära framtid ska omsättas i förslag som läggs på riksdagens bord.

Liberalerna stöder också utredarens förslag om en bred översyn av flyttningslagstiftningen. Det får ankomma på regeringen att ta initiativ till en sådan.

Stärk Tullverkets befogenheter

Tullens arbete är av stor betydelse i arbetet mot gränsöverskridande internationell brottslighet. Samtidigt är Tullverkets befogenheter att ingripa vid misstänkt utförelse av stöldgods begränsade. Enligt den s.k. inregränslagen, lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, kan tullen varken beslagta misstänkt stöldgods eller frihetsberöva personer som misstänks vara på väg att föra stöldgods ut ur landet. I stället ska polis tillkallas för att genomföra ingripandet, men på grund av den mycket ansträngda situationen inom Polismyndigheten är det ofta som tullare tvingas släppa igenom det misstänkta stöldgodset.

När Tullverkets befogenheter begränsades i samband med EU-inträdet var avsikten att detta skulle kompenseras med motsvarande insatser från polisen samt stärkt internationellt brottsbekämpande samarbete. Även om det internationella brottsbekämpande samarbetet har utvecklats dramatiskt sedan dess är det helt otillfredsställande att tullare tvingas släppa misstänkt stöldgods till t.ex. Sveriges grannländer i hopp om att polis i det andra landet ska ingripa. En översyn av lagstiftningen bör göras för att ge Tullverket bättre befogenheter att ingripa mot den gränsöverskridande internationella brottsligheten. Likaså behöver Tullverkets befogenheter och möjlighet att använda tvångsmedel utökas, så att försändelser som antas innehålla vapen eller explosiva varor kan stoppas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Ungefär sju av tio fall av illegal införelse i landet av vapen sker via det vanliga flödet av post- eller kurirförsändelser. Det är viktigt att tullen ges ökade resurser för att möjliggöra förbättrad kontroll av misstänkt smuggling, till exempel via hundsök. I budgetpropositionen för 2020 har Liberalerna varit pådrivande för en kraftig förstärkning av tullens resurser.

Husrannsakan i bostad

Reglerna för att göra husrannsakan i bostad är strikta och ska vara det, eftersom husrannsakan är ett tvångsmedel som innebär stora ingrepp i den enskildes privata sfär. Det finns dock anledning att överväga reglerna om husrannsakan vad avser möjligheten att motverka skjutningar eller sprängningar med koppling till organiserad brottslighet eller motverka risken för hämndaktioner när sådana har inträffat.

Det finns en möjlighet i 28 kap. 3 § rättegångsbalken att göra husrannsakan i en lokal som brukar användas gemensamt av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet, om det förekommer anledning att anta att brott har förövats för vilket det är föreskrivet fängelse mer än ett år i straffskalan. Denna möjlighet får dock inte komma i fråga för en lokal som för den berörda personen huvudsakligen utgör bostad. Det bör analyseras huruvida denna bestämmelse borde kunna få utökad tillämpning i situationer där det finns konkret underrättelse- eller spaningsinformation som pekar på att det finns vapen eller sprängmedel i en bostad där den boende har kopplingar till organiserad brottslighet och redan tidigare är dömd för grova våldsbrott, narkotikabrott, vapenbrott eller liknande brott. I översynen måste ingå en noggrann rättssäkerhetsanalys och överväganden av konsekvenserna för skyddet för den personliga integriteten av eventuella lagändringar på denna punkt.

Bryt rekryteringen och utveckla avhopparverksamheten

Arbetet mot grov organiserad brottslighet måste gå hand i hand med arbetet för att förebygga nyrekrytering och hindra att ungdomar fastnar i en kriminell livsstil. Ingen föds som grovt kriminell, utan rekryteringen sker ofta vid unga år. Ingen är heller dömd på förhand att förbli grovt kriminell livet ut.

I en separat motion lägger Liberalerna fram ett antal förslag för att förbättra insatserna gentemot unga lagöverträdare. Därutöver har Liberalerna även ett antal förslag för att stärka arbetet med barnrättsfrågor och förbättra barns och ungdomars sociala uppväxtvillkor, vilka redovisas i annat sammanhang. Liberalerna ser också positivt på att regeringen, som en direkt följd av de rättspolitiska samtalen hösten 2019, har aviserat att det myndighetsgemensamma arbetet ska vidareutvecklas och tydliggöras genom att uppdrag förs in i berörda myndigheters instruktioner, och att pilotprojekt ska genomföras i ett antal särskilt utsatta områden för att exempelvis slå mot strategiska personers ekonomiska och näringsrelaterade brottslighet.

Det behöver också finnas stöd för den som vill lämna det kriminella livet. Kriminalvårdens generella insatser är av stor betydelse, men till detta bör också läggas den särskilda så kallade avhopparverksamhet som riktar sig till den som vill lämna en kriminell livsstil. Den som under lång tid varit aktiv i grov organiserad brottslighet löper ofta en betydande risk som avhoppare. Samtidigt som den kriminelle ska ta ansvar för sina gärningar och avtjäna straff för dem behöver det därför finnas en individuell hotbildsanalys och bedömning av vilka insatser som kan bidra till att personen bryter med en kriminell livsstil och håller sig borta från fortsatt brottslighet. Avhopparverksamheterna behöver fortsätta utvecklas och ett nationellt exitprogram för personer som vill lämna kriminaliteten bakom sig bör införas. I budgeten för 2020 har Liberalerna bidragit till tydliga förstärkningar av Kriminalvården.

Johan Pehrson (L)

Maria Nilsson (L)

Gulan Avci (L)

Mats Persson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)